

El documento electrónico. Aspectos jurídicos, tecnológicos y archivísticos.

JOAN SOLER I JIMÉNEZ

J.L. BLASCO DÍAZ; M.J. FABRA VALLS
El documento electrónico. Aspectos jurídicos, tecnológicos y archivísticos.
Universitat Jaume I, 2008, 441 p.
(Col·lecció "Estudis jurídics", 16)

Volem fer esment i comentari de la publicació de les ponències que es van oferir en el I Congrés sobre Gestió i Conservació del Document Electrònic, celebrat a la Universitat Jaume I de Castelló el 13 de novembre del 2007. Malgrat haver passat un cert temps, alguns dels punts tractats en els articles continuen encara en plena vigència. Aquest és un element que prova el valor de la publicació, sobretot pel fet que la temàtica de la gestió i la preservació dels documents electrònics està sotmesa a un desenvolupament teòric i pràctic constant, que deixa obsoletes moltes de les aportacions efectuades. O almenys aquesta és una de les percepcions més esteses. Aquesta publicació demostra que massa sovint ens espantem amb l'evolució d'aquesta temàtica i que és necessari cercar un punt estable on poder aturar-se i considerar amb profunditat els diferents aspectes i reptes als quals estem sotmesos com a arxivers. Trobar aquest punt d'estabilitat és un repte en si mateix, atesa la naturalesa dinàmica dels mateixos documents electrònics, i és una de les funcions principals del nostre col·lectiu.

Sembla una bona pràctica la posada en escena de diferents punts de vista procedents de diverses disciplines a fi i efecte de tractar un tema comú. Enriqueix i proporciona perspectiva. Com a mètode de treball sobre qualsevol dels elements que envolten la preservació del document electrònic es podria continuar amb estudis semblants d'àmbits més concrets com ara l'Administració local, les universitats, les biblioteques, les diputacions o l'Administració autonòmica, per tal d'analitzar quines particularitats poden ser resoltes en cada cas. El que a hores d'ara és només una pràctica en la majoria de casos oral, per mitjà de jornades, congressos o seminaris, caldria que es completés amb la presentació de resultats estables que poguessin ser contrastats i no tan sols escoltats. No n'hi ha prou amb els *powerpoints* de presentació, per dir-ho més clarament. Això incidiria en un nombre més gran de publicacions. Aquest punt és un dels més debatuts avui dia: si bé a escala internacional ens trobem amb un excés de producció teòrica i la manca de solucions pràctiques repetibles, a escala catalana això no succeeix, almenys pel que fa a la reflexió arxivística. A part de la revista *Lligall* i algunes publicacions aparegudes darrerament, la producció en matèria de gestió de documentació electrònica és de moment escassa. Per què hi ha poca producció que s'arrisqui realment a desenvolupar teoria en aquest sentit? És veritat que la implantació de mesures de gestió i preservació electrònica és complexa, i això fa que, abans de presentar resultats equívocs sobre implantacions a mig camí, els autors tendeixin a ser prudents. Hi ha precaució a presentar solucions que solen requerir moltes verificacions prèvies i, sobretot, molt exhaustives, i que costa de veure si aporten nou coneixement o no. Però una cosa és la presentació de projectes, i l'altra, l'aportació de noves reflexions i nova teoria. Cal ser valent en tots els sentits, bo i acceptant que es tracta

d'una temàtica que impedeix oferir veritats absolutes. Aquesta publicació intenta mostrar experiència i reflexió de manera equilibrada en tres parts: els aspectes jurídics, els aspectes tecnològics i els aspectes arxivístics.

Així doncs, a la primera part, el punt de vista dels juristes es cobreix amb els articles de Julián Valero, Marta Oller, Antonio Fernández i María José Vañó. El primer prova de definir el document electrònic administratiu a partir de la legislació vigent, és a dir, la Llei 11/2007 i les lleis que regulen la signatura electrònica. Els punts forts tractats són la regulació dels originals i les còpies autèntiques; quin és el fonament jurídic d'una tercera part de confiança a garantir l'accessibilitat als documents electrònics al llarg del temps; la necessària implantació de mesures de gestió documental per garantir la fiabilitat dels documents electrònics; l'ús dels diferents tipus de signatura electrònica, inclosa la necessària acceptació també de la signatura electrònica simple, malgrat els problemes relacionats amb la integritat que això implica, i en darrera instància, el repte de la simplificació administrativa que traspua de la nova legislació i que topa amb les rèmores organitzatives de la majoria d'organitzacions. Aposta finalment per parlar d'informació en comptes de document administratiu, no pas per la pèrdua de sentit del concepte de *document administratiu*, sinó per la seva complexa preservació com a unitat. Marta Oller fa algunes reflexions sobre la legislació europea en matèria de gestió documental. Aquesta legislació es preocupa per la construcció d'un espai únic europeu de la informació, per la promoció de la innovació i la inversió en recerca tecnològica i pel desenvolupament d'una informació que inclogui el ciutadà més que no pas l'exclouï, afavorint una percepció de serveis públics que redundi en una millor qualitat de vida. Antonio Fernández ens apropa a l'atenció que el dret penal presta als documents electrònics, i a la dificultat que aporta el concepte de *document encriptat*, no tractat amb detall per aquesta legislació malgrat l'ús real que se'n fa i els riscos associats al seu mal ús, les possibilitats de falsificació i de destrucció que deixarien indefensos els ciutadans afectats atesa la poca capacitat d'adaptació que ha mostrat aquest concepte a Espanya. María José Vañó ens parla de la xarxa europea LEXML, creada per a la difusió i l'intercanvi d'informació legal en entorns controlats i interoperables a fi i efecte de garantir la seguretat i la fiabilitat de les dades transmeses.

A la segona part, Raimon Nualart presenta el projecte iArxiu amb tots els seus detalls funcionals, i avança els temes que cal tractar els propers temps: la problemàtica de la preservació i l'accés a les bases de dades i a la informació estructurada, els problemes associats a les migracions i les transformacions dels formats, i el desenvolupament de processos de transferència més flexibles i adaptables a les diferents realitats organitzatives. Ricardo Borillo i José

Pascual Gumbau ens informen de quines són les millors arquitectures orientades a la preservació d'objectes digitals. En aquest sentit, opten pel model SOA (*Service-oriented architecture*) i pel tractament del format intern dels objectes digitals, dues opcions tecnològiques que permeten superar la mera transmissió i intercanvi de dades i d'informació. Objectes digitals entesos com a unitat de tractament i gestió, que permeten mantenir intacte el valor del document electrònic com a entitat, davant dels cants de sirena dels gestors d'informació. Andrés Marzal i altres col·laboradors presenten l'exemple de la plataforma de programari triada per al repositori documental de la Universitat Jaume I, fonamentada en la tecnologia de l'article anterior. Els autors han optat per una plataforma que s'inspira en els models Fedora i DSpace, i que treballa contra una base de dades Oracle, però mantenint el *file system* separat.

La tercera part, que és la més extensa, parla dels aspectes arxivístics. Jordi Serra, per partida doble, parla de l'experiència d'implantació del sistema BAULA com a marc metodològic per a la preservació digital de documentació administrativa i de com s'ha d'afrontar la gestió i la conservació dels documents electrònics des de la perspectiva arxivística. L'autor repassa la legislació vigent, les normatives i els models estandarditzats, fent referència específica a les ISO 15489, ISO 14721 del model OAIS i ISO 20652 del model de transferència PAIMAS, entre d'altres. Parla també de nou programari de suport a la funció arxivística, la qual es redefeix en paral·lel, a fi i efecte de poder donar resposta a les noves necessitats de gestió de les organitzacions. Una interessant estadística pot resumir la seva aportació: la gestió de processos necessitaria el 25% d'intervenció de l'arxiu; entre el 50% i el 75% d'intervenció seria útil per aportar coneixement en termes de gestió documental; entre el 75% i el 100% d'intervenció seria necessària per a la gestió de cicles de vida, i el 100% d'intervenció pel que fa a l'activitat de gestió d'arxiu, la qual és competència exclusiva dels serveis d'arxiu. Mercedes Guijarro parla de bones pràctiques en la gestió dels documents electrònics a les universitats. Núria Cañellas presenta el programari *e-dokumentik* que s'està utilitzant a la Universitat de Vic. Pilar Gil afronta la problemàtica de la preservació de fotografies explicant el projecte de fototeca de la Universitat de Castella-la Manxa. Fernando Mérida i Silvia Paz expliquen el projecte de gestió de la documentació produïda per la recerca científica desenvolupada a l'Institut Nacional de Tècnica Aeroespacial, i Zeny Durate i altres autors brasilers exposen les solucions aplicades a la primera Facultat de Medicina del Brasil. En darrera instància, Lluís-Esteve Casellas i Sònia Oliveras exposen de manera concisa i clarificadora l'experiència de l'Ajuntament de Girona amb el desenvolupament del projecte AITEN de gestió de documents i preservació a llarg termini. Aporten criteris pràctics a l'hora d'associar o no signatura electrònica, expliquen l'ús real

de suports analògics per a la preservació a llarg termini (solucions COM) i presenten un vocabulari de metadades propi.

Per acabar, Alejandro Bia reflexiona sobre el paradigma de la preservació digital però amb un títol equívoc. Malgrat que es vol parlar de «La preservación digital, ¿un problema tecnológico u organizativo?», en realitat no es parla del problema, sinó que es fa una descripció resumida de les solucions tecnològiques més aplicades avui dia, sense aprofundir gaire en les implicacions reals que comportaria la reorganització dels organismes que planteja aquesta temàtica. L'única conclusió és que sense suport institucional es fa difícil apostar per solucions de preservació digital i mantenir-les. En realitat, caldria agafar l'afirmació com a pregunta i no pas com a conclusió, atès que aquesta idea és fàcilment exportable a qualsevol dels àmbits de gestió d'un organisme, sia públic o no, i amb independència de la preservació digital. Afrontar el qui i el com de la preservació digital pot posar en dubte la divisió actual entre informàtics de sistemes, arxivers o bibliotecaris, per exemple, i aquest sí que és un punt de reflexió que afecta de ple el problema «organizativo». En la seva experiència al capdavant de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, no aporta cap element que permeti intuir si van participar bibliotecaris en el desenvolupament del portal, i si fou així, quina relació van tenir amb els responsables del desenvolupament tecnològic, o quin grau de relació jeràrquica hi havia entre ells, per exemple.

En conclusió, aquesta publicació és un exercici molt bo de convergència d'idees i propostes pràctiques que permeten tenir una visió de conjunt sobre tots els problemes associats a la gestió i la preservació dels documents electrònics. A la vegada és un bon punt de partida, en una sola publicació, perquè les persones menys avesades puguin aproximar-se a aquesta temàtica.